

បុណ្យសែនដូនតា៖ កាន់បិណ្ឌ បោះបាយបិណ្ឌ និងស្មារតីកតញ្ញរបស់ជនជាតិខ្មែរ

BUN SEN ĐÔN TA – GIÁ TRỊ CỦA LÒNG HIẾU KÍNH, KÝ ỨC CỘI NGUỒN VÀ TINH THẦN CỘNG ĐỒNG

Hình minh họa: Không khí lễ Sen Đôn Ta năm 2026 – Mari(tạo bởi AI).

បុណ្យសែនដូនតា ឬបុណ្យភ្ជុំបិណ្ឌ គឺជាបុណ្យប្រពៃណីដ៏សំខាន់មួយរបស់ជនជាតិខ្មែរ ជាពិសេសសហគមន៍ខ្មែរនៅតំបន់ណាមបូ។ តាមឯកសារដែលបានស្រាវជ្រាវ និងប្រមូលទុក បុណ្យនេះភ្ជាប់យ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយទំនៀមព្រះពុទ្ធសាសនា និងទំនៀមទម្លាប់របស់អ្នកស្រុក។ ជារដូវដែលកូនចៅបានជួបជុំគ្រួសារ រៀបចំម្ហូបអាហារ នំចំណី ផ្លែឈើ និងគ្រឿងបូជាផ្សេងៗ ដើម្បីរំលឹកគុណដូនតា និងឧទ្ទិសកុសលជូនអ្នកដែលបានលាចាកលោកទៅហើយ។

ក្នុងប្រពៃណីសែនដូនតា ក៏មាន «កាន់បិណ្ឌ» ដែលជារយៈពេលនៃការប្រមូលផ្តុំគ្រួសារ និងការធ្វើបុណ្យជាបន្តបន្ទាប់។ កូនចៅរៀបចំចង្ហាន់

Lễ Sen Đôn Ta, còn gọi là lễ Sen Đôn Ta hay lễ Phchum Ben trong truyền thống Khmer, là một trong những lễ hội truyền thống quan trọng của đồng bào Khmer, đặc biệt là Khmer Nam Bộ. Theo tài liệu sưu tầm, lễ gắn bó mật thiết với Phật giáo và phong tục dân gian. Đây là dịp con cháu trở về sum họp, chuẩn bị cơm, bánh, trái cây và lễ vật để tưởng nhớ, bày tỏ lòng biết ơn đối với ông bà, tổ tiên và những người đã khuất.

Trong ý nghĩa văn hóa Khmer, “kាន់បិណ្ឌ” (Kan Bun) là thời gian các gia đình

ប្រគេនព្រះសង្ឃ ស្តាប់ព្រះធម៌ និងឧទ្ទិសកុសល ដល់ជីដូនជីតា ញាតិការ និងអ្នកដែលបានស្លាប់ ទៅហើយ។ អត្ថន័យសំខាន់របស់កាន់បិណ្ឌ គឺការ រំលឹកថា ជីវិតមនុស្សមានទំនាក់ទំនងជាមួយ គ្រួសារ សហគមន៍ និងមនុស្សជំនាន់មុន។ ការធ្វើ បុណ្យក្នុងអំឡុងពេលនេះក៏ជាឱកាសឱ្យកូនចៅ រៀនស្គាល់ប្រពៃណី និងបន្តអត្តសញ្ញាណវប្បធម៌ របស់ខ្លួន។

ពាក្យ «ភ្ជុំបិណ្ឌ» មានន័យពាក់ព័ន្ធនឹងការ ប្រមូលផ្តុំ និងបាយបិណ្ឌ។ «ភ្ជុំ» សំដៅលើការជួបជុំ ឬការប្រមូលផ្តុំ ខណៈ «បិណ្ឌ» ជាពាក្យបាលីដែល ពាក់ព័ន្ធនឹងដុំបាយ។ ដូច្នេះ បោះបាយបិណ្ឌ មិន មែនជាការបោះអាហារដោយគ្មានន័យនោះទេ ប៉ុន្តែជាទង្វើដែលបង្ហាញពីការធ្វើបុណ្យ ការចែក រំលែក និងការឧទ្ទិសកុសលតាមជំនឿ និង ប្រពៃណីរបស់បុព្វបុរសខ្មែរ។ នៅពេលព្រឹក ព្រលឹម កូនចៅខ្លះបានរៀបចំដុំបាយ និងអាហារ ផ្សេងៗ ដើម្បីនាំទៅវត្ត និងធ្វើបុណ្យជាមួយព្រះ សង្ឃ។

lần lượt tổ chức làm phước, dâng cơm và lễ vật tại chùa, cùng nhau hồi hướng công đức cho người đã mất. Kan Ben không chỉ là một nghi thức tôn giáo mà còn là một không gian văn hóa, nơi con cháu được nhắc nhở về cội nguồn và trách nhiệm gìn giữ những giá trị tốt đẹp của gia đình. Những ngày này cũng tạo điều kiện để các thành viên dù đi làm ăn xa có dịp trở về, gặp gỡ và vun đắp tình thân.

Đặc biệt, “**បោះបាយបិណ្ឌ**” (bâus bai bun) là hình ảnh giàu tính biểu tượng trong mùa lễ. Những viên cơm được chuẩn bị với sự thành kính, rồi đem đến chùa hoặc thực hiện theo phong tục của từng cộng đồng. Hành động ấy thể hiện tinh thần làm phước, chia sẻ và hồi hướng công đức. Đằng sau một viên cơm nhỏ là một thông điệp lớn: con người phải biết sống nhân ái, biết cho đi và biết nhớ đến những người đã góp phần làm nên cuộc sống của mình.

តាមទស្សនៈ និងជំនឿពីបុរាណរបស់ប្រជាជន ខ្មែរ មានជំនឿថា ក្នុងរដូវភ្ជុំបិណ្ឌ អ្នកដែលបាន ចែកឋានខ្លះអាចកំពុងរង់ចាំទទួលកុសលផល បុណ្យពីកូនចៅ។ គេជឿថា ប្រសិនបើវិញ្ញាណ ដែលបានទៅកាន់លោកខាងមុខមិនអាចទទួល បានចំណែកបុណ្យពីសាច់ញាតិរបស់ខ្លួន នោះ អាចមានភាពអាឡោះអាល័យ និងទុក្ខព្រួយ។ ដោយហេតុនេះ «បោះបាយបិណ្ឌ» ត្រូវបានចាត់ ទុកជាទង្វើមួយសម្រាប់ចែករំលែកបុណ្យ និង បង្ហាញមេត្តាចំពោះអ្នកដែលមើលមិនឃើញ តាម ជំនឿរបស់មនុស្សជំនាន់មុន។ តាមឯកសារ ស្រាវជ្រាវ មានការរៀបរាប់ថា គេយកដុំបាយ និង អាហារមួយចំនួនទៅដាក់នៅកន្លែងសមស្រប ហើយអធិស្ឋានឧទ្ទិសជូនដល់ដួនតា និងសត្វ ដែលត្រូវការចំណែកបុណ្យ។ ចំណុចសំខាន់គឺ គួរ យល់ថា នេះជាជំនឿ និងទំនៀមប្រពៃណីពី បុរាណ មិនមែនជាការពន្យល់តាមវិទ្យាសាស្ត្រអំពី ជីវិតក្រោយស្លាប់ឡើយ។ អត្ថន័យសង្គម និងសីល ធម៌របស់វាគឺការបង្រៀនកូនចៅឱ្យចេះធ្វើអំពើល្អ ចេះចែករំលែក និងមិនភ្លេចអ្នកមានគុណ។

ពិធីសែនដួនតាតាមឯកសារដែលបានផ្តល់ មានការអនុវត្តជាបីថ្ងៃ៖ ថ្ងៃដំបូងជាថ្ងៃទទួលដួនតា

Theo quan niệm dân gian Khmer xưa được lưu truyền trong mùa Phchum Ben, người ta tin rằng có những linh hồn người đã khuất đang mong chờ được con cháu nhớ đến và hồi hướng công đức. Vì vậy, việc “bោះ bាយ pinn” (bâus bai bun - dâng và rải những viên cơm theo phong tục) được hiểu như một cách chia sẻ phước báu, gửi thức ăn tượng trưng và bày tỏ lòng từ bi đối với những chúng sinh vô hình theo niềm tin truyền thống. Theo quan niệm xưa cho rằng người đã khuất có thể đi tìm thân nhân để nhận phần phước do con cháu làm ra; bởi vậy, con cháu thực hiện các nghi thức dâng cơm, hồi hướng và cầu nguyện với mong muốn người thân đã khuất được hưởng công đức. Điều cần nhấn mạnh là đây là quan niệm tín ngưỡng và cách lý giải dân gian của người xưa, không phải một kết luận khoa học về thế giới sau khi chết. Giá trị cốt lõi của “bោះ bាយ pinn” nằm ở thông điệp đạo đức: biết nhớ người đã khuất, biết làm việc thiện, biết chia sẻ với người khác và nuôi dưỡng lòng nhân ái.

Nghi lễ Sen Đôn Ta được thực hiện trong ba ngày. Ngày thứ nhất là ngày rước

ដែលគ្រួសាររៀបចំផ្ទះ អាសនៈ និងម្ហូបអាហារ ដើម្បីអញ្ជើញជូនតាមកទទួលការគោរព។ ថ្ងៃទីពីរ ជាថ្ងៃបុណ្យភ្ជុំបិណ្ឌ ដែលប្រជាពុទ្ធបរិស័ទនាំ ចង្ហាន់ទៅវត្ត ប្រគេនព្រះសង្ឃ និងឧទ្ទិសកុសល ជូនអ្នកដែលបានលាចាកលោក។ ថ្ងៃទីបីជាថ្ងៃជូន ជូនតា គឺជាការគោរពជូនពរ និងជូនជូនតាត្រឡប់ ទៅទីស្ថានរបស់ខ្លួនវិញ តាមទំនៀមរបស់សហ គមន៍។

អត្ថន័យដ៏ជ្រាលជ្រៅរបស់សែនជូនតា ស្ថិត នៅលើពាក្យ «កតញ្ញូ»។ កូនចៅមិនត្រឹមតែនឹក រលឹកអ្នកដែលបានចែកឋានប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែម ទាំងរំលឹកគុណឪពុកម្តាយ ជីដូនជីតា និងអ្នកមាន គុណទាំងឡាយ។ ពិធីនេះក៏បង្រៀនឱ្យមនុស្សចេះ ចែករំលែក ធ្វើអំពើល្អ ជួយអ្នកខ្វះខាត និងមាន មេត្តាចំពោះសត្វលោកទាំងឡាយ។ នៅក្នុង បរិយាកាសបុណ្យ គ្រួសារដែលរស់នៅឆ្ងាយអាច វិលត្រឡប់មកជួបជុំគ្នា សួរសុខទុក្ខគ្នា និងពង្រឹង ចំណងសាមគ្គីភាពក្នុងភូមិស្រុក។

សម្រាប់យុវជនខ្មែរ បុណ្យសែនជូនតាគឺជា សាលារៀនវប្បធម៌មួយដែលមានជីវិត។ តាមរយៈ ការចូលរួមរៀបចំម្ហូប នំអន្សម កាន់បិណ្ឌ បោះ បាយបិណ្ឌ ទៅវត្ត និងស្តាប់ព្រះធម៌ យុវជនអាច

và đón ông bà, gia đình dọn dẹp nhà cửa, trang hoàng bàn thờ, chuẩn bị quần áo mới, cơm, bánh, trái cây và các lễ vật; sau đó làm lễ mời ông bà về sum họp. Ngày thứ hai là ngày Bun Phchum Ben, đồng bào mang cơm đến chùa dâng chư tăng, hồi hướng công đức cho người đã khuất, đồng thời nghe tụng kinh và thuyết pháp. Ngày thứ ba là ngày tiễn ông bà, gia đình tiếp tục làm lễ và theo phong tục địa phương gửi những lễ vật tượng trưng để tiễn ông bà trở về.

Điều làm nên chiều sâu của Sen Đôn Ta chính là đạo lý biết ơn. Người Khmer không chỉ tưởng nhớ tổ tiên mà còn giáo dục con cháu biết kính trọng cha mẹ, ông bà, người có công; biết chia sẻ với người nghèo, người khó khăn và biết sống nhân hậu với mọi sinh linh. Tài liệu cũng nhấn mạnh rằng lễ hội là dịp tăng cường đoàn kết giữa bà con, anh em, bạn bè trong phum sóc. Vì thế, Sen Đôn Ta vừa mang giá trị tâm linh, vừa có giá trị đạo đức và xã hội sâu sắc.

Trong bối cảnh hiện đại, khi nhịp sống ngày càng nhanh, ý nghĩa của Sen Đôn Ta càng đáng được trân trọng. Một người trẻ có thể học được từ lễ hội cách trở về với

យល់ថា ប្រពៃណីមិនមែនជារឿងនៅអតីតកាល ទេ ប៉ុន្តែជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការរស់នៅ ប្រកបដោយសីលធម៌ និងការគោរពគ្នា។ ការថែ រក្សាបុណ្យនេះដោយសមស្រប និងមានការយល់ ដឹង នឹងជួយឱ្យអត្តសញ្ញាណខ្មែរ បន្តរស់នៅពី ជំនាន់មួយទៅជំនាន់មួយ។

gia đình, biết lắng nghe câu chuyện của ông bà, hiểu nguồn gốc của cộng đồng mình và chủ động gìn giữ tiếng nói, chữ viết, phong tục, lễ nghi Khmer. Bảo tồn truyền thống không có nghĩa là giữ nguyên mọi hình thức một cách máy móc, mà là hiểu được tinh thần nhân văn cốt lõi để thực hành phù hợp với đời sống hôm nay.

ដូច្នេះ សែនដូនតាមានតម្លៃលើសពីពិធីសាសនា។ វាជាស្ពានភ្ជាប់អតីតកាល បច្ចុប្បន្ន និងអនាគត។ ពីដុំបាយបិណ្ឌតូចៗ រហូតដល់ការជួបជុំគ្រួសារដ៏ធំ ពីជួបមួយដើម រហូតដល់ពាក្យអធិស្ឋានដោយចិត្តស្មោះ សុទ្ធតែបង្ហាញថា ប្រជាជនខ្មែរមិនភ្លេចឬសគល់របស់ខ្លួន។ ការរក្សាប្រពៃណីសែនដូនតា គឺការរក្សាសេចក្តីកតញ្ញូ សាមគ្គីភាព មេត្តាករុណា និងមរតកវប្បធម៌ខ្មែរ ឱ្យនៅគង់វង្សជាមួយកូនចៅជំនាន់ក្រោយ។

Vì thế, Sen Đôn Ta không chỉ là một lễ cúng, mà là một cuộc trở về với cội nguồn. Từ những viên bái cơm trong lễ “**បោះបាយបិណ្ឌ**”, những ngày “**កាន់បិណ្ឌ**” ở chùa, đến mâm cơm gia đình trong lễ “**សែនដូនតា**”, tất cả cùng kể một câu chuyện về lòng hiếu kính, sự biết ơn và tình đoàn kết. Khi mỗi người biết trân trọng ông bà, cha mẹ và cội nguồn, văn hóa không chỉ được lưu giữ trong ký ức mà tiếp tục được sống trong từng gia đình, từng phum sóc và trong thế hệ con cháu dân tộc Khmer hôm nay.

***Biên soạn dựa trên tư liệu “BUN SEN ĐÔN TA”
do THẠCH THỊ MA RI sưu tầm và thực hiện.***

Tổ ngoại ngữ